

ALLAH-U TEÂLÂ'NIN KULLARINA MUAMELESİ*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi hakka hamdihî, ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidînâ muhammedin ve âlihi ve sahbihi ecmaîn... Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân ve eyyühe'l-müslimûn!.. Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidînâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr, ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

يَا أُمَّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جَنَّتُ فِي جَنَّةٍ وَإِنَّ ابْنَكَ أَصَابَ
الْفِرْدَوْسَ الْأَعْلَى وَالْفِرْدَوْسُ رِبْوَةُ الْجَنَّةِ
وَأَوْسَطُهَا وَأَفْضَلُهَا

(بخ.ت.ع ن أنس)

RE. 494/1 (*Yâ ümme hârisete, innehâ cennâtün fî cennetin, ve inne'bneki esâbe'l-firdevse'l-a'lâ, ve'l-firdevsü rabvetü'l-cenneti ve evsâtuhâ ve efdaluhâ.*)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi, ihsanı veikramı dünya ve ahirette cümlenizin üzerine olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri iki cihanda hayırlara nâil ve mazhar eylesin...

Peygamber Efendimiz nümune-i imtisalimiz Muhammed-i Mustafâ (*Aleyhi efdalü's-salevâti ve ekmelü't-tahiyât ve't-teslimât*) Hazretlerinin sünnet-i seniyyesi bizim sebab-i fevz ü felâhımızdır. Onun için her müslümanın Peygamber Efendimiz'in yolunca yürümesi gerekiyor. Hadis-i şeriflerini okuması, tavsiyelerini tutması dinimizin direğidir, esasıdır. O bakımdan bu hadîs-i şerifleri okumayı büyüklerimiz bize emretmişler, biz de okuyoruz.

Bu hadis-i şeriflerin okunmasına ve izahına başlamadan önce, Peygamber SAS Hazretleri'ne olan sevgimizin, bağlılığımızın nişânesi olmak üzere ve onun cümle pâk âlinin, ashâbının, etbânının ve ahbâbının ruhlarına hediye olsun diye ve sâir enbiyâ ve'l- mürselin ve cümle evliyâullah ve mukarrabînin ruhlarına hediye olsun diye;

Hassaten, okuduğumuz hadîs-i şerîfleri nakil ve rivayet etmiş olan alimlerin, râvilerin, kitabı te'lif eylemiş olan Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddin Efendi Hocamızın, kendisinden feyz aldığımız Muhammed Zâhid-i Bursevî Hocamızın ruhlarına hediye olsun diye;

Bu beldeleri canlarını mallarını ortaya koyarak fethetmiş olan fatih, mücahid ecdadımızın ruhlarına; Fatih Sultan Mehmed Han'ın ve askerlerinin ruhlarına hediye olsun diye;

Cümle hayrat-ü hasenat sahiplerinin ve hassaten içinde şu ibadetleri ve ilmi faaliyetleri yapmaya muvaffak olduğumuz İskenderpaşa Camii'sinin bânisi İskender Paşa'nın ve sonradan tekrar tekrar tâmir, tecdid ve tevsî eyleyip, hizmette devamını sağlayanların kendilerinin ve geçmişlerinin ruhları şâd olsun diye;

Biz yaşayan müslümanların da Rabbimizin rızasına uygun, Kur'an-ı Kerîm'in yolunda, Peygamber SAS Efendimizin izinde yürümemize vesile olması, Peygamberimizin şefaatine ermemiz ve Allah'ın rızasına vâsıl olup, cennetini cemalini görmemiz dileğiyle bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Firdevs-i A'lâ

Metnini az önce okumuş olduğumuz hadis-i şerif *Râmûzü'l-Ehâdîs* kitabının 494. sayfasının 1. hadîs-i şerîfi. Tirmizî Enes RA'dan rivayet etmiş, hasen, sahih hadîs-i şeriftir, buyurmuş.

Peygamber SAS diyor ki:¹

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.IX, s.381, no:2598; Tirmizî, *Sünen*, c.X, s.453, no:3098; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.260, no:13767; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.167, no:18321; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.670, no:33241; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXIII, s.84, no:25615.

يَا أُمَّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جَنَّتُ فِي جَنَّةٍ وَإِنَّ ابْنَكَ أَصَابَ
الْفِرْدَوْسَ الْأَعْلَى وَالْفِرْدَوْسُ رُبُوعُ رَبْوَةِ الْجَنَّةِ
وَأَوْسَطُهَا وَأَفْضَلُهَا

(خ. ت. حسن صحيح عن أنس)

RE. 494/1 (*Yâ ümme hârisete, innehâ cennâtün fî cennetin, ve inne'bneki esâbe'l-firdevse'l-a'lâ, ve'l-firdevsü rabvetü'l-cenneti, ve evsâtuhâ ve efdalühâ.*)

(*Yâ ümme hârisete*) “Ey Harise’nin anası, ey Ümmü Hârise! (*Innehâ cennâtün fî cennetin*) Senin oğlun bir cennettedir. Cennet bir tane değildir; tabaka tabakadır, sekiz cennettir. (*Inne'bneki esâbe'l-firdevse'l-a'lâ*) Senin oğlun bir cennettedir ki, orası *Firdevs-i A'lâ* diye adlandırılır. (*Ve'l-firdevsü rabvetü'l-cenneti ve evsâtuhâ ve efdalühâ*) Bu *Firdevs-i A'lâ* cennetin ortasıdır, yüksek, kıymetli, en faziletli yeridir. Senin oğlun orayı elde etmiştir!”

Hadîs-i şerîfin sebeb-i vürudu:

Bedir gazasında Harise RA şehid olmuş. Tabii annesi geride... Savaştan sonra kendisine, “Oğlun vefat etmiş.” diye haber ulaşıyor. İnsanın yüreği yanar. Peygamber SAS Hazretleri’ne demiş ki:

“—Ya Rasûlallah! Eğer oğlum cennetteyse ne âlâ, ama cennette değilse, artık adamakıllı ağlayayım! Hem oğluma yandığıma, oğlumu kaybettiğime ağlayayım, hem de onun cennete gidemediğine ağlayayım! Artık bütün gücümle ağlayayım! Acaba durumu nasıl?” diye

Peygamber SAS Efendimiz'e oğlunun mânevî hâlini, vefatından sonraki durumunu sorunca, Peygamber Efendimiz SAS buyurmuş ki:

“—Cennet bir tanecik değildir. Sekiz cennettir, çeşit çeşit cennetler vardır. Senin oğlun cennete girmekten ayrı o cennetin en yüksek yeri, en safalı, en güzel, en faziletli yeri olan Firdevs-i A'lâ'ya nail olmuştur. Onu elde etmiştir, onu ele geçirmiştir.”

Peygamber Efendimiz'in yanında, onun emrinde cihad edip oyolda şehid olduğu için, kendisine Firdevs-i A'lâ nasib olmuştur. “Müsterih ol, sevin!” diye annesine müjde vermiştir.

Başka hadîs-i şeriflerinden biliyoruz ki, Peygamber SAS Hazretleri'nin tavsiyesi var:

“—Allah'tan isteyeceğiniz zaman afiyet isteyin!” buyuruyor. Çünkü afiyet hem hastalıklardan hem de dertlerden, gamlardan, kederlerden korunmayı ifade ediyor. Hem sıhhatli olmayı hem mutlu huzurlu olmayı, hem dünyada hem ahirette hayırlara ermeyi ifade ediyor. Onun için insan, “Yâ Rabbi! Bana âfiyet ihsan et!” dediği zaman, her şeyi derli toplu istemiş oluyor. Hem sıhhati, huzuru, mutluluğu istemiş oluyor hem de ahiretin hayrını istemiş oluyor.

Bir de Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:

“—Allah'tan istediğiniz zaman Firdevs-i A'lâ'yı isteyin!”

Cennetin en yüksek, en iyi yeri orasıdır, diye orayı istemeyi bize tavsiye etmiş.

Yâ Rabbi! Biz âciz naçiz, bîçare; yüzü kara, eli boş kulların da Efendimiz'in tavsiyesine uyarak senden Firdevs-i A'lâ'nı dileriz. Cemâlini görmeyi bizlere ihsan eyle. Firdevs-i A'lâ'yı bizlere de nasip eyle. Âmin...

b. Sevaplı Bazı Zikirler

Ümmü Râfi'den rivayet olunmuş bir hadîs-i şerîf. Peygamber SAS, mübarek sahabiyeye, kadın sahabeye (*rıdvanu'llahi aleyhim ecmaîn*) buyurmuş ki:²

يَا أُمَّ رَافِعٍ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَسَبِّحِي اللَّهَ عَشْرًا
وَهَلِّئِيهِ عَشْرًا وَاحْمَدِيهِ عَشْرًا وَكَبِّرِيهِ عَشْرًا
وَاسْتَغْفِرِيهِ عَشْرًا فَإِنَّكَ إِذَا سَبَّحْتِ عَشْرًا قَالَ
هَذَا لِي وَإِذَا هَلَّئْتِ قَالَ هَذَا لِي وَإِذَا حَمَدْتِ قَالَ
هَذَا لِي وَإِذَا اسْتَغْفَرْتِ قَالَ قَدْ غَفَرْتُ لَكَ

(ابن السنن فى عمال يوم وليلة عن أم رافع)

² İbn-i Sinnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, c.I, s.203, no:107; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.437, no:8665; İbn-i Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1437; Ümm-ü Râfi' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.531, no:20113; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXIII, s.86, no:25618.

RE. 494/2 (*Yâ ümme râfî, izâ kumte ile's-salâtî, fesebbihi'llâhe aşren, ve helliliyihi aşren, va'hmidiyhi aşren, ve kebbiriyhi aşren, ve'stağfiriyyhi aşren; feinneke izâ sebbahti aşren, kàle: Hâzâ lî. Ve izâ hellelti, kàle: Hâzâ lî. Ve izâ hamedti, kàle: Hâzâ lî. Ve iza'steğferti, kàle: Kad gafertü lek.*)

(*Yâ ümme râfî*) “Ey Râfî'nin anası, Ümm-ü Râfî, (*izâ kumte ile's-salâtî*) namaza kalktığın zaman, (*fesebbihi'llâhe aşren*) 10 defa tesbih et, *Sübhàna'llah de!* (*ve helliliyihi aşren*) 10 defa *Lâ ilâhe illa'llâh de!* (*Va'hmidiyhi aşren*) 10 defa da *El-hamdü li'llâh de!* (*ve kebbiriyhi aşren*) 10 defa da *Allâhu ekber de!* (*ve'stağfiriyyhi aşren*) 10 defa da *Estağfiru'llâh de!*”

(*Feinneke izâ sebbahti aşren*) “Çünkü sen on defa *Sübhàna'llah* dedin mi, (*kàle*) Allah-u Teàà Hazretleri buyurur ki: (*Hâzâ lî.*) ‘Evet bu tesbihât benim zatımadır, benim içindir, bana layıktır, beni ilgilendiren bir cümle oluyor; kabul ettim.’”

“Ey Ümm-ü Râfî, (*ve izâ hellelti*) sen *Lâ ilâhe illa'llah* dediğin zaman, (*kàle*) Allah-u Teâlâ Hazretleri yine buyurur ki: (*Hâzâ lî*) ‘*Lâ ilâhe illallah* sözü de bana aittir, kabul ettim. Bu kulum bunu, beni iyi bildiğini, bana doğru iman ettiğini gösterecek şekilde ifade ediyor. Bu da benim şanımdandır. Benim sıfatımdır, kabul ettim.’”

(*Va'hmidiyhi aşren*) “*El-hamdü li'llâh* dediği zaman da, (*kàle: Hâzâ lî.*) ‘Bu da benim şanıma uygundur, bu cümle de bana aittir, bu cümle de benim sıfatıma, şanıma yakışan cümledir, bunu da kabul ettim.’ der.”

(*Ve iza'steğferti*) “*Estağfiru'llâh*, afv u mağfiret eyle dediğin zaman da, (*Kàle*) der ki: (*Kàle: Kad gafertü lek*) ‘O sözlerin hepsi benimdi, bu senin!’ demiş oluyor.”

Peygamber SAS Efendimiz:

“Allah-u Teâlâ hazretleri, ‘Ey kulum! Hep bana ait güzel cümleleri söyledin söyledin, sonunda affını, mağfiretini mi istiyorsun? Ben seni afv u mağfiret eyledim.’ diye afv u mağfiret eder!” diyor.

Ne kadar kolay, ne kadar sâde, ne kadar mükâfatı büyük bir şey! Namaza kalktığımız zaman ne yapacaktınız?

1. 10 defa *Sübhâna'llâh*,
2. 10 defa *Lâ ilâhe illa'llâh*,
3. 10 defa *El-hamdü li'llâh*,
4. 10 defada *Allâhu ekber*
5. 10 defa da *Estağfiru'llâh* diyecektiniz.

Çok kolay, gayet basit!

Allah-u Teâlâ Hazretleri bu kadar basit şeylere neden büyük sevaplar veriyor; neden arkasından büyük işler oluyor? Çünkü, Allah-u Teâlâ Hazretleri bize rahmetini ihsan etmek için bahane arıyor!

رحمتش را بهانمی حوی د

بلکه او را بهانه می جوی د

Rahmeteş râ bahâ nemi hùyed,

Belki û râ bahâne mi cûyed.

“Allah-u Teâlâ Hazretleri rahmetine para, karşılık, bahâ istemiyor. Rahmet etmek için bahane arıyor!”

Zaten birçok şeyi biz istemeden bize veriyor. Daha bizim istemeyi bilmediğimiz zamanlarda, küçük, bebek olduğumuz sıralarda lütfunu, ihsanını, rahmetini üzerimize saçmaya başlamış. Can vermiş, vücut vermiş, akıl vermiş, göz vermiş, kulak vermiş...

Sonra bizler müslüman bir anne-babadan doğmuşuz, ne mutlu! Ondan sonra akıl etmişiz, Müslümanlığı yaşamak nasib olmuş. Ondan sonra rızkımız her gün geliyor, hiç kesilmeden... Sanki biz dünyanın başka yerindeki insanlardan çok mu üstünüz! Öyle olmadığı hâlde Rabbimiz nice nice nimetler verip duruyor. Demek ki şimdiye kadar bize gelenleri, elde ettiğimiz şeyleri zaten biz hak etmiş değiliz ki! Zaten onlar bize bedavadan geldi. Hep fazl-ı ilâhîden lütf-u ilâhîden geldi. Bunu da söyleyiverdin mi Allah insanı mağfiret de ediveriyor.

Demek ki Allah-u Teâlâ Hazretleri kulun yaptığı şeyleri bahane edip bol bol veriyor, cömertçe veriyor, çok fazla miktarda veriyor. Kul; ömür boyu günah işliyor, günahı işliyor işliyor; sonra

bir tevbe ediyor, bir Estağfiru'llâh diyor; Allah-u Teâlâ Hazretleri hepsini siliyor.

Kul günahkâr olarak ölüyor, 40 kişi cenazesine geliyor.

Soruyorlar ki:

“—Bunu nasıl bilirsiniz?”

“—İyi biliriz.” diyorlar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri; “Ben o kulum hakkındaki bilgilerimin hepsini bir kenara koydum, sizin şehadetinizi kabul ediyorum.” buyuruyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri rahmetine bahane arıyor. O bakımdan, biz de hiç olmazsa tembellik etmeyelim de bahaneleri kaçırmayalım! Cenneti kazanmak son derece kolay! Cenneti kazanmak işten bile değil!

Peygamber SAS Efendimiz bir hadîs-i şerîfinde buyurmuş ki:

“—Annesi-babası sağken cenneti kazanmayanların burnu yerde sürtsün!”

Hiç kazanılmaz mı? Biraz hizmet edersen, elini öpersin, ayağını öpersin, hizmet ediverirsin; cenneti kazanıverirsin. Demek kazanması kolaymış!

Muhterem kardeşlerim!

Kazanamazsak, bizim cenneti kazanamamamız çok büyük ahmaklıktan olur; cehenneme düşmek son derece büyük cahillikten olur! Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rahmeti çok! Hatta rûz-u mahşerde o kadar rahmetiyle tecelli edecekmiş ki, şeytan bile bir ara heveslenecekmiş:

“—Dur bakalım, herkes affoluyor, ben de mi affolacağım...” filan diye o bile heveslenme durumuna gelecekmiş.

Rahmetinin çokluğunu gördüğü için.

1. Sübhàna’llàh

İlk ne diyecektik?

Sübhàna’llàh diyecektik. Bunu namazda da diyoruz.

Sübhàna’llàh ne demek?

Arapça iki tane kelime yan yana gelmiş; *Sübhàn-allàh*.

Allah; Rabbimiz’in ismi.

Sübhàna’llàh ne demek?

Sübhàna’llàh; “Yâ Rabbi! Sen her noksandan münezzehsin, her türlü kemalâta sahipsin, kusursuzsun! Eksiğin, kusurun, acizliğin yok!” demek.

Her sıfatın kemal derecesinde, her şeyin sonsuz güzel, her şeyin sonsuz mükemmel, her şeyin sonsuz doğru, her şeyin sonsuz güçlü... diye Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin kemâlât ile muttasıf olduğunu idrak etmek ve nevakıstan, nakisalardan uzak olduğunu anlama demektir. Onun için kıymeti çok fazla oluyor. Bir *Sübhàna’llàh* demenin kıymeti son derece fazla oluyor.

Bir *Sübhàna’llàh* dedi mi sevabı yerleri gökleri dolduruyor! Çünkü insan, Allah’ı tanımış oluyor, Allah’ın şanına uygun sözü söylemiş oluyor. Bu bakımdan bundan sonra *Sübhàna’llàh* sözünü söylerken bu mânayla söyleyelim. Bu sözü

sonsuz bir takdir, sonsuz hayranlık, beğenme, sonsuz sevgi, onu sonsuz tenzih duygusu içinde söylemeliyiz. Bu sözü söylerken altında yatan mânaları, mânalar âlemini, mânalar deryasını idrak ederek söylemeliyiz.

Sübhàna'llàh diyoruz, neler söylemiş oluyoruz?

“—Yâ Rabbi! Sen sonsuz kudretlisin, her şeyi bilirsin, her şeye gücün yeter, her şeyi çok güzel eksiksiz kusursuz yaratmışsın: Dağların tepelerinden pınarlar çıkartır akıtırsın. Denizden suyu buharlaştırıp rüzgârlarla taşıtırıp toprakları sularsın. Yerden bir tohumdan koca ağaçlar çıkartırsın. İnsanları bir küçücük hücreden koca emsalsiz bir cihan gibi âlem-i asgar olarak yaratırsın.

İnsanlara ne kudretler vermişsin! Et parçasına sözsöylettiriyorsun, et parçası görüyor, et parçası işitiyor, et parçası düşünüyor... Sonra hafıza dediğimiz şey ne kadar mükemmel bir şey! Eskileri unutmuyorsun, yenileri düşünebiliyorsun. Akıl denilen nimet ne kadar büyük nimet!

Yâ Rabbi! Sen bunları nerelerden, ne sonsuz kudretle, nasıl yaratmışsın yâ Rabbi!..” diye insan hayranlığından mest olur.

فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

(المؤمنون: ١٤)

(*Fetebâreke'llàhu ahsenü'l-hàlikîn*) [Yapıp yaratanların engüzeli olan Allah pek yücedir.] (Mü'minûn, 23/14)

İnsan etrafını dikkatle, ibretle ve ilimle irfanla seyrederse her şeyine hayran olur. Senin baktığın yerlerde nice nice incelikler var. Gördüğün olaylarda, cereyan eden hadiselerde nice hikmetler var. Yerlerin göklerin ne kadar üstün bir nizamı var. İç âlemin ne kadar üstün bir düzeni var! Allah-u Teâlâ Hazretleri atomun içine büyük kudreti tıktığı gibi, bunların hepsini birden derlemiş toparlamış, *Sübhàna'llàh* sözünün içine tıktırmış.

Sübhàna'llàh dediğin zaman, sonsuz bir hayranlık, sonsuz Allah'ın kusursuzluğu, her şeyinin mükemmelliği, sonsuz tenzih duygusuyla:

“—Yâ Rabbi! Kafirlerin, cahillerin, müşriklerin senin hakkında söyledikleri şeyler ne kadar eksik, ne kadar kusurlu, *Sübhàna'llàh*; yâ Rabbi, sen bunların hepsinden münezzehsin, sen yüceler yücesisin!..” demiş gibi oluyor.

Atom gözle bile görülmez, atom bombasını patlattığı zaman şehirleri bile havaya uçuruyor!

“—Prensip ne?”

Atomun yapısını bozuyorsun.

“—Neyle bozuyorsun?”

Bu taraftan atomun çekirdeğini elektron bombardımanına tutuyorsun; üstüne elektronlar çarpa çarpa çekirdek bir ayrıldığı, patladığı zaman küçücük atomun çekirdeğinden öyle korkunç bir enerji ortaya çıkıyor ki, o zincirleme reaksiyonun sonunda şehirler havaya uçuyor! Atmosfere bir mantar bulutu çıkıyor! 20 bin metre, daha fazla... Etrafa mantar gibi dağılıyor.

O zerreler zehirli, her tarafa saçıldığı zaman aylarca yıllarca milletin başına bela oluyor!

“—Küçücük bir atomdan mı oluyor bu?”

Evet, küçücük bir atomdan oluyor.

“—Bu küçücük atomun içine bu enerjiyi kim sıkıştırmış, tıktırmış?”

Sübhàna'llàh, Allah! Her şeye gücü yeten Allah! İşte bir atomun içine bir bombanın gücünü sıkıştıran Allah-u Teâlâ Hazretleri, *Sübhàna'llàh* sözünün içine de kendisinin kemâl sıfatlarının hepsini sıkıştırmış, yerleştirmiş. Bir *Sübhàna'llàh* dedi mi, mânasını anladı mı insanın içinde atomlar patlar, atom bombaları patlamış gibi olur.

Sübhàna'llàh böyle bir söz ama insan;

“—Ah hocam ah! Cahillik, ben şimdiye kadar *Sübhàna'llàh* derken hiç düşünmedim!..” der.

Kaç defa *Sübhàna'llàh* dedik, kaç defa secdeye vardık! O secdenin mânasını anlamamışız demek. Kâinatın sahibinin, yaratıcısının, mutasarrıfının önünde eğiliyoruz, alnımızı yere koyuyoruz; *Sübhàna'llàh Subhàne rabbiye'l-a'lâ* diyoruz. Meğer dilimiz neler diyormuş da, kulağımız ağzımızın dediğinin farkında değilmiş! *Sübhàna'llàh* sözü bu kadar güçlü, bu kadar kıymetli, bu kadar değerli, bu kadar doğru bir söz!

2. Lâ ilâhe illa'llàh

Sonra *Lâ ilâhe illa'llàh* diyoruz. Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri şerik, nazîr, ortak kabul etmiyor! Kullar edepsizlik yapıyor, affediyor; hırsızlık yapıyor, affediyor; zina ediyor, affediyor; zulmediyor, affediyor... Her şeyi

affediyor. Yalnız, şirki asla affetmeyeceğini, Kur'an-ı Kerim'de bildiriyor:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ
لِمَنْ يَشَاءُ

(النساء: ٤٨)

(*İnna'llàhe lâ yağfiru en yüşreke bihî ve yağfiru mâ dûne zâlike li-men yeşâ'*) “Hiç şüphe yok ki, Allah kendisine ortak koşmayı elbette bağışlamaz, bundan başkasını dilediğine bağışlar.” (Nisâ, 4/48)

Hepsini affediyor affediyor; kendisine şerik koşulmasını, müşriklik yapılmasını affetmiyor. Kul Allah'ı tam bilecek, tam bilmek zorunda:

“—Bu kadar nimetleri veren Rabbim Allah-u Teâlâ Hazretleri'dir, başka ortağı, nazîri, şerîki, veziri müşîri yok! Kendisi tektir!”

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(*Lâ ilâhe illa'llâh*) “Allah'tan gayri ilah yok!”
“—Pekiyi, bu insanların yaptıkları?..”

Korkunç büyük bir cehalet! Son derece büyük bir küstahlık! Allah yaratmış, Allah yaşatıyor, Allah rızıklandırıyor; Allah'tan gayriya tapıyor! Hem de bari taptığı bir şeye benzese! Eliyle yaptığı taşa, heykele, puta, ağaca veya Allah'ın yarattığı aya, güneşe, yıldıza, tapıyor! Akıl alır mı, mantık alır mı? Bu insanlar nasıl olmuş da bu kadar sapıtmışlar, nasıl olmuş da bu kadar şaşırılmışlar? İşin başlangıcı doğruyken,

Hız. Âdem insanların babası ve peygamberlerin ilki iken, bu kâinattaki hayatın mayası iman üzerine kurulmuşken bu insanlar nasıl oluyor da bu kadar sapıtıyor?

Bu insanlardan insanın sıtkı sıyrılıyor. Bu insanoğullarında iş yok, insanoğulları nankör, bu insanoğulları cahil!..

Allah bizi cehaletten, nankörlükten kurtarsın, gafletten uyarısın, zulumâtta nuruna kavuşursun.

إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

(الأخزاب: ٧٢)

(*Innehû kâne zalûmen cehûlâ*) [Doğrusu o çok zâlîm, çok câhildir.] (Ahzab, 33/72) buyruluyor.

Sonsuz cahil, sonsuz zalim! Ondan dolayı eliyle putu yapıyor; süslüyor, boyuyor, taşıyor, oturtuyor, geçiyor tapınıyor!

Şeytana tapıyor!

Bizim memlekette Güneydoğu Anadolu'da Yezidîler varmış, Şeytana tapıyorlarmış!

Yezidîler denilen bir kavim, bir topluluk, bir grup; şeytana tapıyormuş!

“—Niye tapıyorlarmış?”

“—Allah'tan bize zarar gelmez; şeytana tapalım da onun zararından kurtulalım!” diye tapıyorlarmış.

Mantığa bak, kafaya bak!..

Hindistan'dakiler öküze tapıyorlar! Be adam, aklını toplasana! Senin hududunun öbür tarafında öküzçükleri, inekçikleri nasıl kesip pişirip yiyorlar. Tapılacak bir şey olsaydı kendisine o işi yaptırır mıydı?

Kafa çalışmıyor! hani tarihte olsa ilim irfan yok, mantık yok, matematik yok, fizik kimya yok, tecrübe yok!.. Diyelim ki bir insana İslâm ulaşmamış, hadi kendi aklıyla yamuk düşündü!

Peki Yirminci Yüzyıl'da; İslâm varken, ilim varken mantık matematik varken, fizik kimya varken, biyoloji zooloji, hayvanat ilmi varken bu öküzün öteki hayvanlardan farkı ne, niye ona tapıyorsun?..

Köpek de dört ayaklı öküz de dört ayaklı, koyun da dört ayaklı, o da dört ayaklı. Lamalar var, develer var, atlar var... Sen niye gidip bula bula öküze tapınmayı buldun?

Akıl yok mantık yok! Hatta öyle saçma insanlar ki hiç olmayacak şeylere, söyleyemeyeceğim şeylere- tapıyorlar.

Muhterem kardeşlerim!

Onları ayıplıyoruz da hepimiz gülüyoruz. Çünkü müslümanız, İslâm terbiyesi almışız. Ama orada adamlar bayağı inanıyorlar! Sen burada İslâm terbiyesi almışsın, bir şey değil de orada adamlar bayağı inanıyor! Hindistan'da, "Siz niye inekleri kesiyorsunuz?" diye müslümanlarla kavga ediyorlar. Aralarında arbede çıkıyor, savaş çıkıyor. Birbirlerini öldürmecesine mücadeleler oluyor. Bunların hepsini geçelim bize faydası olacak söze gelelim.

Muhterem kardeşlerim!

Aslında tapınmak nedir diye şöyle bir düşünecek olursak, bizde; yirminci yüzyılın Türkiye'sindeki, Irak'ında, Suriye'sinde, Suudi Arabistan'ında, Mısır'ındaki, Cezayir'indeki müslümanlar da farkına varmadan başka şeylere adeta tapıyoruz: Nefsimize tapıyoruz, şeytana tapıyoruz, paraya, mevkie makama tapıyoruz, kadına, içkiye, kumara tapıyoruz; vazgeçemiyoruz! Onların peşinden gidiyoruz, onların dediğini; şeytanın, nefsin dediğini yapıyoruz. Birçok kimse yapıyor.

Onun için, *Lâ ilâhe illallah* derken, Allah bizi insanların yanlış olarak tapındığı her çeşit puttan, her çeşit yanlış tapınma malzemesinden korusun, kurtarsın... Bir de nefsimize tapınmaktan, dünyaya tapınmaktan, şeytana tapınmaktan, paraya, maddeye tapınmaktan, mevkie makama tapınmaktan; mânevî tapınmalardan da korusun... Çünkü hakiki tevhid öyle olur.

İnsan; "Ancak sana ibadet ederiz, ancak senden yardım isteriz!" deyip de ondan sonra da o sözüne uygun olmayan yalan yanlış şeylere bağlanır, onların peşinde koşar, onların sözünü dinlerse, o da bir çeşit tapınma olur. Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de buyuruyor:

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ

(الجاثية: ٢٢)

(EferaeYTE meni'tteHaze ilâhehû hevâhu) “Sen görmedin mi kendi hevây-ı nefsinı put edineni; nefsinin süflî arzularını, isteklerini mâbud edinen kimseyi?” (Câsiye, 45/23) diyor.

Sonra Kur'ân-ı Kerîm'de:

لَا تَعْبُدُ الشَّيْطَانَ

(مريم: ٤٤)

(Lâ ta'budü'ş-şeytân) “Şeytana tapınma!” (Meryem, 19/44) diye emir var.

Demek ki insanlar şeytana tapıyorlarmış, şeytanın peşinde koşuyorlarmış; emrini tutuyorlarmış.

O bakımdan Allah bizi şirkin, müşriklığın her çeşidinden - görüneninden görünmezinden, aşikâresinden gizlisinden, büyüğünden küçüğünden, hafîsinden celîsinden korusun...

Riya, gösteriş için âhîret ameli yapmak. O da bir çeşit şirk!

Neden?

İbadeti; falanca adam görsün diye yapıyorsun, Allah rızası için yapmıyorsun ki! Kendini başkasına beğendirmek için yapıyorsun, o da şirk! Allah bizi o riyadan da kurtarsın. Yirminci Yüzyıl'da müslümanlar onları bilmediği için saçma sapan bir sürü işler yapıyorlar!

Rabbimiz bize *Lâ ilâhe illa'llâh* derken bütün bu tapılmaya, insanın gönlünü çelmeye yönelik olan her şeyden kurtulmayı nasib eylesin... Ancak kendisine ibadet etmeyi, ancak kendisinden

yardım istemeyi öğretsin. Kendisine tevekkül etmemizi sağlasın. Bir nefes alıncaya verinceye kadar masivaya meyletmekten bizi korusun.

3. El-hamdü li'llâh

Küçük bir cümledir ama, *El-hamdü li'llâh* demenin de mânası kolay kolay izah edilecek gibi bir şey değildir!

El-hamdü li'llâh; “Övmek sana olsun, övmek senindir” filan gibi bir mânaya geliyor ama “*hamd*” tam olarak övmek değil ki! Övmekten başka bir şey. Tam “medih” değil, tam “senâ” değil ki! Senâyı ihtiva ediyor, methi ihtiva ediyor, şükrü, hayranlığı ihtiva ediyor; her şeyi ihtiva eden bir duyguyla söyleniyor.

El-hamdü li'llâh dediğin zaman; “Yâ Rabbi! Hamd sana, hamdolsun.” ya da “Hamd senindir.” demiş oluyoruz. Allah-u Teâlâ Hazretlerinin bize olan nimetlerini düşündüğümüz zaman bu cümleyi kullanıyoruz.

Bizim kitabımız, Kur’ân-ı Kerîm’imiz; (*El-hamdü li'llâhi rabbi'l- âlemîn*) diye başlıyor. İlk önce onun ne mânaya geldiğini öğrenmek lâzım.

Mübarek Elmalılı Hamdi Yazır Hocamız’ın tefsirinden *El- hamdü li'llâh*’ın mânâsını bir okuyun bakalım! Mübarek; sayfalarla anlatıyor, ne derin mânalar, ne ince konular işliyor.

Bakıyorsun da Kur’ân-ı Kerîm tercüme olmazmış; hakikaten, gerçekten tercüme olmazmış! Ne desen olmuyor! Hiçbir Türkçe kelimenin içine, başka kelimenin içine mânâ sığmıyor. Çatır çatır patlatıp atıyor. Sığmıyor. Engin bir mânası,

derin bir mânası var. O bakımdan, *El-hamdü li'llâh*'ın tercümesi yok!

El-hamdü li'llâh, “Hamd Allah’ındır.” demek. “Allah’ındır.” desen de yetmiyor, hem “Allah’ındır.” hem “Allah’a olsun.” mânâsına geliyor. Dua cümlesi de olur ikbal cümlesi de olur, oradan da bir türlü tutturamıyorsun.

İnsan *El-hamdü li'llâh*'ı ne zaman söyler?

Allah’ın nimetlerini, büyüklüğünü, kendisini besleyip büyüttüğünü, kâinatı yönettiğini, her türlü kudrete sahip olduğunu ve kendisine lütfuyla muamele ettiğini düşününce söyler. Ve her hale, her duruma *El-hamdü li'llâh* der.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَفِي كُلِّ حِينٍ

(*El-hamdü li'llâhi alâ külli hâlin, ve fî külli hîn*)
“Yâ Rabbi! Her zamanda, her hâl üzere hamd senindir, hamd sana olsun!”

Allahu Teâlâ hazretlerine hamd etmenin, methetmenin, O’nu sena eylemenin şu kulların yapacağı bir şey olmadığını herkes anlamalı!

Nasıl methedeyim, neresinden tutturayım, âciz dilimle nekadarcığımı söyleyebilirim:³

لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَيَّ
نَفْسِكَ

(هـب.ع ن عائشة)

³ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.385, no:3838; Hz. Aişe RA’dan.

(*Lâ uhsî senâen aleyke*) “Seni nasıl medh eylerim, medh ü senâları sıralamakla bitiremem. (*Ente kemâ esneyte alâ nefsike*) Sen Kur’an-ı Kerim’de, hadis-i kudsîlerde kendini nasıl medh ettiysen, şânını, sıfatını hangi kelimelerle, cümlelerle söylediyse; sen öylesin!”

كَيْفَ وَكُلِّ ثَنَاءٍ يَعُودُ إِلَيْكَ

(*Keyfe ve külle senâin yeüdü ileyk*) “Her medh ü sena sana gider. Her şey senin olduğu için, her medh ü senâ sana gider. Kelebeğin kanadının nakışları, çiçeğin kokusu, çayırların çimenlerin güzelliği, dağların, ovaların manzaraları, denizlerin enginliği, göklerin dipsizliği, yıldızların pırıltısı... her şeyin methi, sevilmesi, güzelliği; hepsi Allah’a gidiyor.”

Onun için, (*El-hamdü li’llâhi alâ külli hâlin, ve fî külli hîn*) “Yâ Rabbi! Her halde, her zamanda, her durum üzerine hamd ü senâ senindir!” deriz. Bir kelime ile bunun da izahını bitirmek mümkün değil!

4. Allàhu ekber

Ondan sonra tekbir geliyor:

(*Kebbiryhi aşren*) “On defa da tekbir getir, ‘Allàhu ekber’ de!”

(*Allàhu ekber*) “Yâ Rabbi, en büyüksün!” demek.

Ekber ism-i tafdil siygası, Arapça’da mutlak olarak kullanıldığı zaman; “Hiçbir varlıkla mukayese edilmeyecek kadar, mukayese edilmesi mümkün olmayan bir tarzda büyüksün!” demek.

Bir ara tercüme etmişler: *Allahu ekber*'in karşılığında “Tanrı uludur!” demişler. “Tanrı uludur!”un Arapça karşılığı, (*Allàhu azîmün*) cümlesidir. Bu kadar!

(*Allàhu ekber*) demek, “Yâ Rabbi! Sen hiçbir varlıkla mukayese edilemeyecek derecede büyüklerin büyüğüsün!” demek. Onun için, onun da Türkçede uludur sözüyle filan ifade edilmesi mümkün değil! O kelimenin, o cümlenin kalıbı içine sığması mümkün değil!

Yalnız ben kendim, şöyle anlatmayı birkaç defa düşündüm de kardeşlerime nakletmeyi uygun gördüm:

İnsanoğlu, kâinatın ebadını bir düşünsün: Göklerin derinliği ne kadar, kaç karış, kaç metre, kaç kilometre... Dibi metreyle, kilometreyle bulunacak gibi değil; ışık yılıyla ölçülüyor. Işık; saniyede 300 bin kilometre hızla gidiyor. Bir saniyede 300 bin kilometre gidiyor. Bir saniyede bu kadar gidiyor, bir dakikada bunun 60 misli gider. Bir saatte bunun 3600 misli gider. Bir günde 24 çarpı 3600 kadar gider. Bir yılda 360 çarpı 24 çarpı 3600 kadar!..

Bu rakamlar ışığın bir yıllık seyahati! Fezada harekete geçtiği zaman, bir yılda aldığı mesafeye artık bizim rakamlar yetmez.

Rakamın sıfırlarını koyduğumuz zaman defterimizin kenarına geliriz, kenarından aşağı düşeriz, mümkün değil!

Bilmem kaç milyon ışık yılı mesafedeki yıldızdan bize ışık geliyormuş, 5 milyon seneden beri geliyormuş! Esrarengiz bir kâinat! Pekiyi, 5

milyon yıl önce oradan yıldızdan ışık yola çıkmış ha babam de babam fezadan yürümüş gelmiş, 5 milyon sene seyahat etmiş, bizim gözümüze ulaşmış. “Geleceğim yere geldim.” demiş, o buraya gelmiş ama, bize 5 milyon sene önceki hâli gelmiş.

“—Peki, şimdi orada ne var?..”

Onu 5 milyon yıl sonrakilere sor. Ben sadece 5 milyon sene önce gelen ışıktan oradaki parıltıyı gördüm, şimdi o mahalde ne olduğunu hiç bilemem. Daha evvellerden daha ileride başka şeyler vardı da, onların da ışıkları bana doğru geliyor idi de, henüz gelmediyse, onu da göremem.

Demek ki bu kâinatın dibini ilim ve mantık bakımından aletle edevatla ölçmek, görmek filan mümkün değil! Dipsiz bir kâinat!

Peki, kâinat bu kadar dipsiz, uçsuz bucaksız, muhteşem vesenin aklının idrakinin kavrayamayacağı kadar geniş; Rabbimiz’in mülkü neresi, bunun hangi parseli, bir yeri Rabbimiz’in de öbür tarafı başkasının mı?

Her tarafı Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin! Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin mülkü bu kadar geniş olursa, sen her yerde hazır ve nâzır olan Rabbimiz Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri’nin azametini, mülkünü düşünerek anla! *Allâhu ekber* dediği zaman insanın gözünde yıldızlar çakmalı! Yıldızlar, fezalar, lacivert, derin, engin boşluklar... İnsan *Allâhu ekber*’i ancak o zaman anlayabilir.

Kardeşlerim!

Bu sözleri bu idrak ile söylemeye çalışalım diye bu sözlerin azametini, mânasını anlatmaya çalıştım. Namaza kalktığınız zaman bunları onar onar söyleyin, gayet kolay! On tane parmağınız var: Parmağınızla ilk başta on tane *Sübhàna'llah*, sonra *El-hamdüli'llâh*, ondan sonra *Lâ ilâhe illa'llah* sayıp söyleyiverin.

Bir başka hadîs-i şerîfnde; “Hangisiyle başlasan fark etmez, sonra hangisini yapsan fark etmez.” diyor. Ama bu hadîs-i şerîfteki sırası; birinci sırada *Sübhàna'llah*, ikinci sırada, *Lâ ilâhe illa'llah*, üçüncü sırada *El-hamdü li'llâh*, dördüncü sırada *Allâhu ekber*, beşinci sırada da senin keyfine, benim keyfime uygun olan *Estağfiru'llah* sözü.

5. Estağfiru'llâh

(*Estağfiru'llâh*) “Yâ Rabbi! Senden benim suçlarımı bağışlamanı dilerim!” demek.

Yaptığımız suçlarımızı biliyoruz, kabahatimizi biliyoruz, ne yapalım nefsimiz var, cehaletimiz, zalimliğimiz, cahilliğimiz var... Ömrümüzü yolunda geçiremedik.

Ben pişman olmayan hiçbir insan görmedim! Belli bir yaşa gelmiş, soruyorsun:

“—Geçirdiğin ömründen memnun musun?”

“—Memnun olmak ne mümkün! Ah keşke gençlik geri gelse de Rabbime şu andaki idrakime göre güzel kulluk etsem!” diyor.

Gerçi küçüklüğünden beri güzel kulluk etmeye niyetli, Rabbine güzel ibadet etmeye alışkın insanlar da gelmiş geçmiş ama Peygamber Efendimiz SAS bile diyor ki:

سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ يَا مَعْبُودَ

(Sübhâneke mâ abednâke hakka ibâdetike yâ ma'bûd) “Yâ Rabbi! Seni tesbih ve tenzih ederiz, sana lââyık ibadeti yapamadık!”

Ona lââyık ibadeti yapmamız mümkün değil!

Ben fakir, fakîr-i pürtaksîr, bîçare, bîkes, bîsermaye, eli boş bir kul; ben ona lââyık ameli nasıl yapayım? Mümkün değil! Zaten lââyık ameli yapamadığımız gibi, lââyık olmayan bir sürü günahı da yapmışız. Ne yapacağız? Mahvolduk!

Peygamber Efendimiz, “Mahvoldun.” demiyor. “Bunları söyler de sonra ‘Yâ Rabbi! Ben edepsizliğimi, kusurumu, hatamı bildim, anladım, mahcubum, üzüntüdeyim, beni affet, mağfiret eyle yâ Rabbi!’ deyince Allah-u Teâlâ Hazretleri lütfunun, kereminin çokluğundan; ‘Pekiye, mağfiret ettim.’ der.” diyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki,

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

(الزمر: ٥٢)

(*Kul yâ ibâdiye'llezîne esrefû alâ enfüsihim*)
“Ey günah işleyip de tehlike getirmek suretiyle nefislerine zulmetmiş olan kullarım! Ey günahkârlar! (*Lâ taknetû min rahmeti'llâh*) Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin! Günah işledik diye, Allah bizi affetmez diye Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin! (*Inna'llâhe yağfiru'z-zünûbe cemîâ*) Allah-u Teâlâ Hazretleri günahları toptan affediverir. (*Innehû hüve'l-gafûru'r-rahîm*) Çünkü o, çok mağfiret edicidir; kullarına karşı çok merhametlidir, çok şefkatlidir, affediverir. Sakın ümitsizliğe düşmeyin!” (Zümer, 39/53)

Senin günahın ne kadar büyük olursa olsun, Allah'ı mağfireti ondan da büyüktür. Yeter ki sen doğru yola gel, bundan sonraki ömründe rızâ-i Bârî'ye uygun yaşamaya çalış! Rabbimiz, geçmiş günahların hepsini siler.

Bir namaza kalktığın zaman bunları söylersin, söylersin; defterin tertemiz olur gider. Bu fırsatları kaçırmayalım. Not edin, bundan sonra yapın!

c. Kulların Gönülleri

Üçüncü hadîs-i şerîf:

Peygamber SAS Efendimiz Ümmü Seleme RA'ya buyurmuş ki:⁴

⁴ Tirmizi, *Sünen*, c.XI, s.428, no:3444; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.315, no:26721; Ebu Ya'la, *Müsned*, c.XII, s.419, no:6986; İbn-i bi Şeybe, *Musannef*, c.X, s.209, no:29807; İbn-i Ebi Asım, *es-Sünneh*, c.I, s.221, no:180; Heysemi, *Mecmaü'z-Zevaid*, c.VII, s.45, no:10888; Ümm-ü Seleme RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.I, s.233, no:1167; *Camiü'l-Ehadis*, c.XXIII, s.87, no:25622.

يَا أُمَّ سَلَمَةَ إِنَّهُ لَيْسَ أَدَمِيٌّ إِلَّا وَقَلْبُهُ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ
مِنْ أَصَابِعِ اللَّهِ فَمَنْ شَاءَ أَقَامَ وَمَنْ شَاءَ أَزَاغَ

(ت. حسن عن أم سلمة)

RE. 494/3 (*Yâ ümme seleme, innehû leyse âdemiyyün, illâ ve kalbühû beyne isbaayni min esâbii'llâhi; femen şâe ekàme, ve men şâe ezâga.*)

(*Yâ ümme seleme, innehû leyse âdemiyyün*)
“Ey Seleme’nin anası, insanoğlundan hiçbir fert yoktur ki hiçbir âdemizâde, âdemoğlu, Allah’ın kulu yoktur ki, (*illâ ve kalbühû beyne isbaayni min esâbii'llâhi*) onun gönlü Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin parmaklarından iki parmağının arasında olmasın! (*Femen şâe ekàme, ve men şâe ezâga*) O, dilediğini sabit kılar, dilediğini kaydırır.”

İki parmağının arasında! İki parmağının arasında küçük kalem olsa nasıl istediğin gibi çevirirsin; Allah-u Teâlâ Hazretleri kullar anlasın diye teşbih, benzetme yoluyla onların anlayacağı şekilde irad ettirmiş. Peygamber Efendimiz o tarzda anlatmış. Kur’ân-ı Kerîm’de biz kulların anlayacağı bir ifade var. Hadîs-i şerîflerde de Peygamber Efendimiz’in bize Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni anlatırken söylediği şeyler, yine bizim aklımızın alacağı bir tarzda...

Bir keresinde esirler geldi. Esirlerin içinden bir kadın koştu, öteki gruptaki bir çocuğu kucakladı, öptü, bağrına bastı, “Ah yavrum!” dedi, sevdi vs.

Tabii herkes seyrediyor. Demek ki yolculukta evlatla ana ayrı düşmüşler; orada sarılıyor, bir daha bırakmak istemiyor. Sevgiyle bağrına basmış; kadın da esir, çocuk da esir... Demek ki bir kabileyle bir savaş yapılmış, müslümanları asmış kesmiş; esirler oradan getirilmiş. Sımsıkı sarılıyor.

Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Ey benim ashabım! Ne dersiniz, bu kadın bu sevip, öpüp. koklayıp, bağrına bastığı bu çocuğu ateşe atar mı?”

“—Atmaz yâ Rasûlallah, yavrusunu nasıl seviyor, atar mı?”

Hangi anne yavrusunu ateşe atar? Yakar mı? Yakmaz!”

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri; bu kadının yavrusuna olan şefkatinden, merhametinden daha fazla merhametli olarak kullarına şefkatli ve merhametlidir!” diyor.

Anlamamız eksik olduğundan böyle anlayabiliriz, başka türlü anlayamayız.

Peygamber SAS Efendimiz, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kullara muamelesini nasıl olduğunu söylemek bakımından bir başka hadîs-i şerîfinde diyor ki:

Bir adam devesine bindi, tulumuna suyu, torbasınayiyceklerini doldurdu, uçsuz bucaksız, çeşmesiz, yeşilliksiz kum çöllerinde bir yerden bir yere gidecek. Susadığı zaman tulumundan su içecek, acıktığı zaman torbasından yiyecek alacak, avuçlayacak yiyecek. Buğday kavurması

mıdır, çekirge kurusu mudur, ekmek parçası mıdır; nesi varsa onu yiyecek! Bîtab düşmeden varacağı yere varacak. Gündüzleri sıcaktan bir yere saklanacak, geceleri seyahat edecek; varacak.

Suudi Arabistan'ın sığağını hacca gidenler bilir. Biraz fazla babayiğitlik kabadayılık yapıp da insan gezdi mi, güneş bir çarpar, insan kendisini hastanede bulur; buzların arasına yatırırlar, eğer kurtulursa kurtulur. Kurtulamazsa, güneş çarpmasından ölür gider. Şiddetli güneş... Kumun üstüne ayağını basamazsın; terliğini çıkart, bas, ayağının altı cayır cayır yanar. Sıcak, Suudi Arabistan'ın hâli bu...

Bir bedevi bu sıcakta giderken hayvanı kaçsa; insanın ihtiyacı oluyor ya hatta insan binmekten bile yorulur apışları, ayakları acır, biraz da yürüyeyim der veyahut ihtiyacı olur. İndi, ağaç yok ki hayvanı bağlasın. Hayvan kaçtı gitti.

Peşinden koştu, yetişemedi. Aradı, bulamadı. Sonsuz, sayısız kum tepeleri, bir çıkış, bir iniş. Bu hayvanı nereden bulacak? Hayvan gitti. Hayvanın gittiğine yanmayacak, su da gitti, yiyecek de gitti. Tepesinde de güneş, yürüdü yürüdü bitap düştü, ölecek hale geldi. Öldürür, insan birazcık yürüdü mü ölür. Ölecek hale geldi. Fakat hayvan da döndü dolaştı, sonunda tam bîtab hâle geldiği sırada yakınına geldi; o da bir seğirtti, hayvanı yakaladı, tuttu.

Ölümden kurtulduğu için:

“—Yâ Rabbi! Sana çok şükür! Yâ Rabbi! Ben senin âsi kulunum, sen benim rahmeti çok Rabbimsin...” vs. diye teşekkür etmeye, şükretmeye filan çalışır değil mi?

Peygamber Efendimiz:

“—O şaşkınlıktan, o sevinçten aklı dili dolanıp da ‘Yâ Rabbi! Sen benim kulumsun, ben senin Rabbinim!’ diye sevinçten ne yapacağını şaşırır da sevinir ya...”

Hatta o şaşırmasını bile anlatıyor ki duygunun kuvveti belli olsun!

İşte bir kul eğri yoldan doğru yola girip de Rabbinin sevdiği bir insan olma durumuna geçince, Allah bundan daha çok sevinir!”

Allah’ın; kulunun hidayet bulmasından, doğru yola gelmesinden, iyi bir insan olmaya heves etmesinden; eğri yolu, şeytanın yolunu bırakıp da doğru yola gelmesinden ne kadar hoşnut ve razı olduğunu anlatıyor.

Halbuki Allah-u Teâlâ hazretleri bizim gibi değil! Her şeye gücü yeter, ne isterse onu yapar. Duyguları da bizim gibi değil ama Rasûlüllah Efendimiz biza anlayabileceğimiz şekilde misaller vererek anlatmış.

Kur’ân-ı Kerîm’de de bu var. Kur’ân-ı Kerîm’de Allah-u Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ
تُنَجِّكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ تُوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ
ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(الصف: ١٠ - ١١)

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenû*) “Ey iman edenler!
(*Hel edüllüküm alâ ticâretin tüncüküm min
azâbin elîm*) Sizi feci bir cehennem azabından,
korkunç, elim bir azaptan kurtaracak bir hayırlı
ticareti size tavsiye edeyim mi, öğreteyim mi,
göstereyim mi?” diye Allahu Teâlâ Kur’ân-ı
Kerîm’de bize hitap ederek soruyor.

Tabii biz böyle bir soruya ne deriz?

“—Elbette, yâ Rabbi! Buyur, delalet et, göster!”

(*Tü'minûne bi'llâhi* “Allah’a inanırsınız,
(*ve rasûlihî*) Rasûlullah’a inanırsınız; (*ve
tücâhidûne fî sebîli'llâhi bi-emvâliküm ve
enfûsiküm*) Ve Allah yolunda mallarınızla,
canlarınızla cihad edersiniz. (*Zâliküm hayrun
leküm in küntüm ta'lemûn*) Eğer bilerseniz, bu
sizin için daha hayırlıdır.” (Saf, 61/10-11)

Allah’a ve Rasûlullah’a inanırsınız, Allah yolunda
mallarınızla canlarınızla cihad edersiniz; ah bir
bilerseniz bu sizin için çok daha hayırlıdır.

يَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلِكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَ مَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

(الصف: ١٢)

(Yağfirleküm zünûbeküm ve yüdhillküm cennâtin tecrî min tahtihe'l-enhâru ve mesâkine tayyibeten fî cennâti adnin, zalike'l-fevzü'l-azîm) “Böyle yapınca, Allah günahlarınızı mağfiret eder. Size alt yanlarından şırl şırl ırmakların aktığı meskenler, Adn cennetlerinde güzel köşkler ihsan eder! İşte en büyük kurtuluş budur.” diye bildiriyor. (Saf, 61/12)

Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’de işi neye benzeterek anlattı? Bizim dünyada yaptığımız ticarete benzeterek anlattı: “Size bir ticaret tavsiye edeyim mi?” diyor.

Ne alacağız, ne vereceğiz? Can ve mal vereceğiz, cenneti alacağız! Bir ticaret tavsiye ediyor. Tüccar Arap kavmine anlatma şekli bu.

Yunus Emre’nin de bizim köylülere İslâmiyet’i, tasavvufu anlatması ne kadar güzel!

Gider bostan dolabının başına... Bostan dolabı dönüyor gıcır gıcır gıcır dönüyor. Kepçeler suya dalıp çıkıyor. Öbür taraftan boşalıyor. Bostan sulanıyor. Diyor ki:

Dolap niçin inilersin

Derdim vardır inilerim

Ah ah vah der gibi o gıcırdadıkça dolaba soruyor; “Niye gıcır gıcır iniliyorsun, niye inilersin?” diyor. Yunus Emre, dolap demiş gibi anlatacak. Sonra soruyor:

Sordum sarı çiçeğe neden benzin sarıdır

Çiçek eydür derviş baba, ölüm bize yakındır.

“—Sarı çiçek, söyle bakayım, niye sarardın soldun, niye benzin sarı?” diye çiçeğe soruyor.

Çiçek, “Allah öyle yaratmış.” demiyor; “Ölüm var. Ölüm bize doğrudur da, bir gün gelecek öleceğim de ondan sarardım.” diyor.

Çiçek ondan sararmadı aslında ama, bize çiçeklerle konuşarak, dolaplarla konuşarak gerçekleri anlatmaya çalışıyor.

Yine duyarsınız:

Aşkın şarabından içem

Mecnun olup dağa düşem

Sensin dün ü gün endişem

Bana seni gerek seni

“—Allah Allah şaraptan bahsediyor!”

Kim bahsediyor?

Büyük meşayihden Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Eşrefoğlu İznikî, İsmail Hakkı Bursevî, veyahut İbrahim Hakkı Erzurumî...

“—Bu adamlar içki içmez, Allah’ın haramlarını yemezler; niye şaraptan filan bahsediyorlar?”

Bu şu demektir:

“—Ey bizim çevremizde olup da yaşayıp da Allah’ın emirlerine âsi olup da zevk ü sefayı meyhanede arayanlar! Ey içki içip de keyif bulacağım sananlar! Bırakın onları, burada Allah yolunda yürümenin bir zevk ü sefası var; onu tadın!” demek.

Bu, çevrenin şartlarına göre anlatım tarzı! Kur’ân-ı Kerîm’de öyle buyurulduğu için, Allah-u Teâlâ Hazretleri o usulü öğrettiği için, Peygamber Efendimiz öylece bize dinimizi anlattığından, büyüklerimiz de o tarzda hareket etmişler.

Demek ki müslümanın gönlü Allahu Teâlâ hazretlerinin iki parmağının arasındaymış!

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin parmağı var mı? Şekli, boyu nasıl, ucunda tırnak var mı yok mu?..”

Bunlar hiç bizim söz söyleyeceğimiz bir şey değil, çünkü Allah- u Teâlâ Hazretleri’nin zatını bilmek mümkün değil! Bilemeyiz, mümkün değil! Ancak Rasûlüllah Efendimiz biz anlayalım diye böyle buyurmuş.

Nasıl parmağınla bir şeyi alırsın, iki parmağının arasında fıldır fıldır döndürebilirsin. Mü’min kâfir herkesin gönlü Allah’ın iki parmağı arasındadır, nasıl isterse o tarafa çevirir! Hayra döndürür, şerre döndürür. Elektrik düğmesi gibi; biz elektrik düğmesini alıyoruz, bir çeviriyoruz, ışık yanıyor. Bir çeviriyoruz, sönüyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri de öyle çevirir.

“—Ey Ümmü Seleme! Mü’minin veya insanoğlunun, âdemoğlunun kalbi Allah’ın parmağından iki parmak arasındadır! İstedliğini doğrutur, istediğini saptırır.”

“—Bu ne demektir?”

Kuvvet, kudret, hidayet hep Allah’tan demek!

Onun için biz ne yapacağız?

Allah’a boyun bükeceğiz, Allah’a yalvaracağız yakaracağız, Allah’tan isteyeceğiz. Gayrıdan fayda yok! Allah’a tevekkül etmesini, Allah’tan istemesini öğreneceğiz.

İstersen gayrıdan iste, istersen iste; ama olmaz. Hiçbir şey elde edemezsin. Allah’tan gayrıya bel bağlayanlar himayesiz kalırlar, mahrum kalırlar! Paraya güvenenler parasız kalır, evlada güvenenler evladından hayır görmez, mevkiine makamına güvenenler mevkiden makamdan tepetaklak aşağı düşerler...

Ne varmış? Ancak Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne iltica etmek, O’na sığınmak, O’ndan istemek varmış. Gerisi hepsi laf u güzaf, hiçbir işe yaramaz. Mü’min bu idrake erecek!

Sana müjdeler olsun, hastalanmışsın ama üzülme, çünkü bir müslümanın hastalığı sebebiyle, ateşin altının ve gümüşün kirini pasını giderdiği gibi, Allah onun günahlarını siler, temizler!”

Potada altın ve gümüş denilen şey eritilir. Eritildiği zaman içindeki katışıklardan ayrılır. Hatta gümüş biraz okside filan bile olsa yeniden eritildiği zaman düzelir, işte onun gibi olur.

“—Burada neye benzetiliyor?”

Müslümanın hastalık sebebiyle cayır cayır ateşlere yanıp da kıvranmasını; sanki altının, gümüşün potada yanmasına benzetiyor.

Ne güzel bir benzetme! Müslüman demek ki altına, gümüşe benziyor. Çünkü kıymetli. Onun da günahları pasa vs. benziyor. Nasıl altının gümüşün pası potada eriyince geçerse, o da öylece geçmiş oluyor.

d. Cennetü'l-Baki' Mezarlığının Kıymeti

Ümmü Kays RA'dan Taberânî rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz o sahabiyeye, hatuna diyor ki:⁵

يَا أُمَّ قَيْسٍ أَتَرَيْنَ هَذِهِ الْمَقْبَرَةَ يُبْعَثُ مِنْهَا سَبْعُونَ
أَلْفًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ يَعْنِي الْبَقِيعَ

RE. 494/6 (Yâ ümme kaysin, etereyna hâzihi'l-makberete yeb'asu'llàhu minhâ seb'îne elfen yevme'l-kıyâmeti alâ sûreti'l-kameri leylete'l-bedri yedhulûne'l-cennete bi-gayri hisâb, ya'ni'l-bakîa.)

⁵ Taberani, *Mu'cemü'l-Kebir*, c.XXV, s.181, no:445; Hakim, *Müstedrek*, c.IV, s.77, no:6934; Tayalisi, *Müsned*, c.I, s.227, no:1635; Heysemi, *Mecmaü'z-Zevaid*, c.III, s.686, no:5908; İbn-i Hacer, *el-İsabe*, c.IV, s.533, no:5636; Ümm-ü Kays bint- i Muhsan RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.XII, s.262, no:34959; *Camiü'l-Ehadis*, c.XXIII, s.93, no:25634.

(*Yâ ümme kaysin*) Yâ Ümm-ü Kays! (*Etereyna hâzihi'l- makberete*) “Şu kabristanı görüyor musun? (*Yeb'asu'llàhu minhâ seb'îne elfen yevme'l-kıyâmeti*) Bu gördüğün kabristandan Allah-u Teâlâ Hazretleri kıyamet gününde yetmiş bin insan ba's edecek, kaldıracak! (*Alâ sûreti'l-kameri leylete'l-bedri*) Ayın on dördünde, ayın yusuvarlak, pırıl pırıl parladığı şekliyle onlar dolunay gibi pırıl pırıl kalkacaklar. (*Yedhulûne'l-cennete bi-gayri hisâb*) Hiç hesaba dahi uğratılmadan sorgu-sual olmadan dosdoğru cennete gidecekler!”

Peygamber Efendimiz bunu hangi kabristan için söyledi?

(*Ya'ni'l-bakîa*) *El-Bakî'* kabristanı için söyledi. *Bakîu'l-gargad* veyahut kısaca *el-Bakî'* denilen Medine-i Münevvere'nin kabristanı için söyledi.

“Allah-u Teâlâ Hazretleri kıyamet kopup da insanlar kabirlerinden kalkacakları zaman, el-Bâkî kabristanından 70 bin kişiyi ayın on dördü simasıyla, pırıl pırıl, nurlu olarak kaldıracak, ba's edecek ve doğrudan doğruya cennete gidecekler.” diye buyrulmuş oluyor.

Peygamber Efendimiz Bakî'yi çok ziyaret ederdi. Orada hakikaten onun cennetle müjdelenmiş sahabesinden, akrabasından nice mübarek insanlar yatar.

Hatta bir de bazı kitaplarda esrarlı bazı şeyleri anlatırlar.

Mâneviyat gözü biraz açık olan bir kimseye demişler ki;

“—Bu gece Bakî’yi bir gözetle, kolla bakalım!”

O da kollamış ki beyaz develerle tabutlar geliyor, dışarıdan bazı ölüleri Bakî’ye gömüyorlar. Bakî’den bazı ölüleri de o tabutlar alıyor, götürüyor...

“—Anlaşılmış ki el-Bâkî kabristanına layık olan kâmil mü’minleri Allah-u Teâlâ Hazretleri mânevî bakımdan oraya naklediyor. Bakî kabristanına layık olmayan, o beldenin ahalisinden olup oraya gömüldüğü hâlde aslında oraya liyakati olmayanları da mânevî bakımdan oradan sürüp çıkartıp atıyorlar.” diye kitaplar yazar.

Allahu a’lem bi’s-savab, nice esrarengiz işler vardır.

e. İstihare Etmek

Enes RA’dan rivayet edilmiş. Peygamber SAS Efendimiz ona şöyle tavsiye buyurmuş:⁶

يَا أُنْسُ إِذَا هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَاسْتَخِرْ رَبَّكَ عَزَّ وَجَلَّ
فِيهِ سَبْعَ مَرَّاتٍ ثُمَّ انْظُرْ إِلَى الَّذِي يَسْبِقُ إِلَيَّ
قَلْبِكَ فَإِنَّ الْخَيْرَ فِيهِ

(ابن السنن فى عملى يوم وليلة عن أنس)

⁶ Deylemi, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.V, s.365, no:8451; İbn-i Sinni, *Amelü’l-Yevm ve’l-Leyleh*, c.III, s.149, no:597; Enes İbn-i Malik RA’dan.

Kenzü’l-Ummal, c.VII, s.813, no:21531; *Camiü’l-Ehadis*, c.XXIII, s.98, no:25645.

RE. 494/7 (*Yâ enes, izâ hememte bi-emrin, festahir rabbeke azze ve celle fîhi seb'a merrâtin, sümme'nzur ile'llezî yesbiku ilâ kalbike, feinne'l-hayra fîhim.*)

(*Yâ enes, izâ hememte bi-emrin*) “Yâ Enes, bir işi yapmaya himmet edince, gayretlenince o işi yapmaya gayret ettiğin zaman, (*festahir rabbeke azze ve celle fîhi seb'a merrâtin*) Rabbinden yedi defa hayırlı olanı iste, hayırlısını iste; sana hayırlı olan tarafı göstermesini iste! (*Sümme'nzur ile'llezî yesbiku ilâ kalbike*) Sonra kalbine hangisi doğuyorsa, hangisi doğru geliyorsa o tarafı yap; (*feinne'l-hayra fîhim*) çünkü hayır ondadır!” diyor.

Hayır talep etmek; “Rabbim sen bana hayırlısını ihsan et!” diye istemek suretiyle olur. Bir de istihare duasını yapıp da yatmak, uykuda gördüğü şeylere göre hareket etmek suretiyle de olur.

Bizim büyüklerimizden duyduğumuz bir noktayı hatırlatalım:

İstihare; insanın acaba şöyle mi yapsam böyle mi yapsam diye tereddüt ettiği işlerde yapılır; şer'î bir delil olmadığı zaman, ikisi de eşit kıymette olduğu zaman yapılır. Yoksa şer'an şunun şöyle yapılması hayırlı, böyle yapılması şeriate aykırı ise orada istihare olmaz. Hayırlısı şeriate uygun olanı yapmaktır, rada hiç tereddüde lüzum yok.

“—Acaba içki satılacak bir bakkal dükkânı açsam mı açmasam mı, dükkânda içkiyi satsam mı satmasam mı?..” diye istihare yapılır mı?

Hayır yapılmaz!

“—Neden?”

İçkinin haram olduğunu, satılmayacağını dinimiz bildirmiş.

Onun için bir istihare olmaz.

Ama, “Acaba şu işyerine mi girsem bu işyerine mi girsem, şunu mu yapsam bunu mu yapsam?..” ikisi de normal bir şey; o zaman istihare yapılabilir. Hatta bizim büyüklerimiz demişler ki:

“—İstişare yapılabilecek kıratta alim, fâzıl bir insan varsa istişare yapmak istihare yapmaktan önde gelir! İstişare yaparsın; ayan beyan, akıl mantık, din iman, fıkıh ilmî ne diyorsa ona göre hareket edersin. Ama öyle olmazsa o zaman normal bir şeyin hayırlısını tesbit etmek istediğin zaman istihare yaparsın.

“—Yâ Rabbi, bunun hayırlısını bana göster!” diye normal şekliyle olur. Veyahut da istihare namazı kılıp istihare duası yapıp

—o dualar ilmihal kitaplarında vardır— o gece yatmakla olur. Yedi defa insan bunu tekrar etmeli, ondan sonra gönlüne doğana göre hareket etmeli.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bize hep hayırları yapmayı nasip eylesin... Cümle şerlerden hıfz eylesin... Bizi rızasına uygun ömür süren kimselerden eylesin... Kur'ân-ı Kerîm'in emrine, ahkâmına uygun yaşamayı nasib eylesin... Peygamber Efendimiz'in sünnetini ihyâ etmeyi nasib eylesin... Bid'atlerden uzak eylesin... Sevdiği, razı olduğu bir kul olarak ruhumuzu teslim eyleyip huzuruna yüzü ak, alnı açık varmayı cümlemize nasib ve müyesser eylesin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

11. 10. 1987 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

